

De Oostenrijkse opstand tegen Rome

Van de 4500 Oostenrijkse priesters zijn er 400 lid van Pfarrerrinitiatief - het Priesterinitiatief. foto ZoonarS Springer

Christine Mayr-Lumetzberger

Hans-Peter Hurka

Helmut Schüller

Resoluut en radicaal pleit maar liefst tien procent van de Oostenrijkse priesters voor

hervormingen. Kardinaal Schönborn waarschuwt voor een schisma.

MICHAEL DE WERD

In het als braaf bekendstaande Oostenrijk presenteerden zes jaar geleden negen priesters een programma voor radicale hervormingen van de kerk. Ze pleitten onder meer voor afschaffing van het verplichte celibaat voor priesters en voor de priesterwijding van vrouwen. Ook stelden zij voor dat leken de leiding van een parochie moeten kunnen overnemen.

Dit initiatief is inmiddels uitgegroeid tot een stevig protest. Maar liefst 400 van de 4500 Oostenrijkse priesters is lid van Pfarrerrinitiatief - het Priesterinitiatief. Volgens opiniepeilingen is bijna driekwart van de Oostenrijkse priesters het eens met dit initiatief, dat al een nieuwe Reformatie is genoemd.

De Oostenrijkse kardinaal Schönborn, aartsbisschop van Wenen en onafhankelijk genoeg om ook over de curie af en toe kritisch te zijn, liet dit weekeinde een waarschuwend geluid horen. De Pfarrerrinitiatief zou volgens hem kunnen leiden tot een schisma, een kerkscheuring. Volgens een uitgelekt document, bezorgd bij het Oostenrijkse dagblad Kurier zou Schönborn dit in de priesteraad gezegd hebben.

In kringen van progressieve katholieken is het programma van Pfarrerrinitiatief al langer gemeengoed. Opmerkelijk is nu dat priesters het voortouw nemen, en in zulke groten getale. Vorig jaar zette Pfarrerrinitiatief hoog in met een "oproep tot ongehoorzaamheid", met de aankondiging zich niet meer aan de voorschriften uit Rome te houden.

Een moeilijke situatie voor de kerkelijke autoriteiten in het Vaticaan. Op Witte Donderdag van dit jaar ging paus Benedictus voor

het eerst in op het initiatief. Hij vroeg zich af of "ongehoorzaamheid" wel de juiste weg was. Een paar dagen geleden stelde kardinaal Schönborn een deken voor de keuze: ofwel de Pfarrerrinitiatief verlaten, of zijn functie opgeven. De deken koos voor het laatste. Toch is het opvallend hoe voorzichtig tot nu toe met de opstandige pastoors wordt omgegaan. Een van de redenen is zonder twijfel dat met Helmut Schüller één van de populairste priesters van Oostenrijk aan het hoofd staat.

In het verleden was Schüller voorzitter van de liefdadigheidsorganisatie Caritas. Vanwege zijn inzet voor asielzoekers kreeg hij in 1993 een bombrief toegestuurd. En toen de problemen met het seksueel misbruik door priesters hun dieptepunt bereikten, schoven de bisschoppen Schüller naar voren als ombudsman. Het belangrijkste motief voor de Pfarrerrinitiatief is volgens Schüller het nijpend gebrek aan priesters: "De situatie is weliswaar nog niet zo dramatisch als in Nederland, maar dat is slechts een kwestie van tijd. Wij hebben nog altijd veel priesters die tot op hoge leeftijd actief zijn."

Grote twijfels heeft Schüller over het kerkelijke beleid om priesters uit Polen en Afrika te halen. "Er zijn voorbeelden waar dat uitstekend functioneert, maar meestal zijn er grote problemen. Het begint al met de taal." Bovendien komen zij in de regel uit landen waar nog een heel patriarchaal beeld van de kerk bestaat. "Zij worden hier geconfronteerd met gelovigen die over alles willen discussiëren en niet terugschrikken voor kritiek op hun eigen pastoor. Veel van die priesters reageren dan agressief of worden depressief."

Het is niet voor het eerst dat de aanzet tot kerkhervormingen juist van Oostenrijk uitgaat. Op het eerste gezicht nogal verrassend voor een land dat zo'n stevig

katholieke indruk maakt. Rond driekwart van de bevolking is katholiek, en door de kerkbelastingen en het onmetelijke grondbezit is het een van de rijkste kerkprovincies ter wereld. Overal worden de processies en bedevaarten nog in volle glorie gevierd.

Toch kan de eigenzinnigheid van de Oostenrijkse katholieken volgens Hans-Peter Hurka, voorzitter van het progressieve platform van katholieke leken 'Wir sind Kirche', op een lange traditie terugblikken. In de 16de eeuw waren de meeste bewoners meegegaan met de Reformatie en waren het de Habsburgers die hen met harde hand terug in de schoot van Rome drongen. "Dat heeft sporen achtergelaten in de psychologie van de Oostenrijkers", meent Hurka. "Naar buiten gedragen wij ons zo dat de machthebbers tevreden zijn, maar naar binnen regelen wij het liever zelf."

Sinds acht jaar is Hurka voorzitter van Wir sind Kirche. De organisatie ontstond in 1995, toen Oostenrijk werd opgeschrikt door berichten dat kardinaal Hans-Hermann Groër, de toenmalige aartsbisschop van Wenen, seksueel misbruik gepleegd zou hebben. Uit protest tegen de zwakke reactie uit Rome organiseerden progressieve katholieken het zogeheten Kerkpetitionnement, waarin een radicale hervorming van de katholieke kerk werd geëist. Het petitionnement werd uiteindelijk door meer dan een half miljoen Oostenrijkers ondertekend.

Hoewel de kerkelijke structuren nog altijd hetzelfde zijn, is Hurka overtuigd dat er veel bereikt is. "De mentaliteit is veranderd. De mensen beseffen dat de standpunten van de bisschoppen niet zaligmakend zijn, en dat zij zelf actief moeten worden als ze wat willen veranderen." Uit het Oostenrijkse platform is intussen een internationale organisatie ontstaan, die in 41 landen actief is.

Ook bij een nog spectaculairder

initiatief heeft Oostenrijk het voortouw genomen. In 2002 lieten zeven vrouwen zich op de Donau tot rooms-katholieke priester wijden. Een paar maanden later werden zij, volgens verwachting, geëxcommuniceerd. Christine Mayr-Lumetzberger, de woordvoerder van de vrouwelijke priesters, is intussen ook bisschop en heeft zelf meer dan 130 vrouwen over de hele wereld tot priester gewijd. Ondanks alle harde kritiek die ze heeft gekregen, overwegen volgens Lumetzberger de positieve reacties. "Veel mensen hebben gezegd dat wanneer wij die stap niet gezet hadden, er nu veel minder over gepraat zou worden. Alleen al het feit dat wij de wereld hebben laten zien hoe een vrouw er in een priesterkleed uitziet, heeft de kerk veel gebracht."

Terwijl er in 2002 nog veel aandacht aan werd besteed, is het de laatste tijd opvallend rustig geworden. Maar dat vindt Lumetzberger positief. "Wij willen de mensen door onze activiteiten overtuigen, en dat kunnen wij niet als wij permanent in het middelpunt van de belangstelling staan." De meeste mannelijke priesters ontlopen het contact met hun vrouwelijke 'collega's'. Ook binnen de Pfarrerinitiative is niet iedereen blij met hun activiteiten. "Wij begrijpen dat zij ongeduldig zijn, maar wij vinden het jammer dat zij die stap als individu hebben gezet en er in de kerk als geheel niets is gebeurd", vindt Helmut Schüller. Volgens Lumetzberger wordt de tot priester gewijde vrouwen geregeld gevraagd om voor te gaan in een eucharistieviering.

Over het vervolg van de Pfarrerinitiative is Helmut Schüller opvallend optimistisch. "Er hangen veranderingen in de lucht, en ik vraag mij af of zij niet al heel snel komen. Systemen die elke hervorming blokkeren hebben de neiging de controle te verliezen." Het liefst vergelijkt hij de situatie met de val van het IJzeren Gordijn in 1989. "Ik was in het begin van dat jaar in Praag en toentertijd had zich niemand kunnen voorstellen dat in november Vaclav Havel

president van Tsjecho-Slowakije zou zijn."

"De meeste mannelijke priesters ontlopen het contact met hun vrouwelijke 'collega's',,